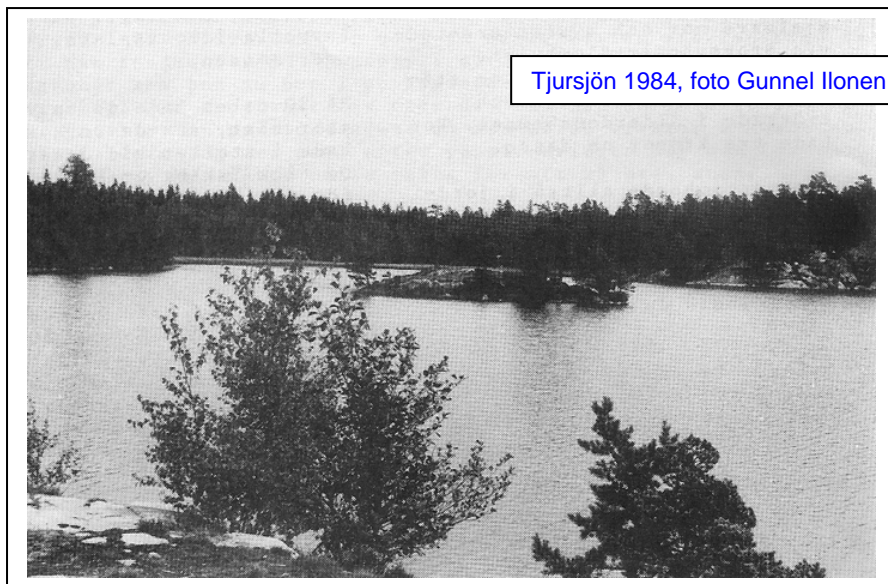

Skatten i Tjursjön

av Anders Linell, skriven 1984

Tjursjön 1984, foto Gunnel Ilonen

Erland Rosell gjorde 1931 en ortnamnsuppteckning i Österhaninge socken.

Vid naturnamnet Tjursjön noterade han följande:

"Med sjön är följande sägen förbunden: I sjön finns det en kittel full med guld. För att komma åt guldets skulle man uppföda tvenne tvilling tjurkalvar med söt mjölk och när de blivit vuxna spänna dem för ett harvtråg, vars ena ända man skulle kasta i sjön. När sedan de båda tjurarna drogo skulle kitteln följa med.

- En gubbe, som ville komma åt guldets, lyckades få kitteln över vattenytan, men då ramlade den tillbaka i djupet igen och från sjön hördes en röst, som erinrade gubben om att han en gång blandat skummjölk i den söta mjölken och givit tjurarna".

I Viktor Petterssons "Sägner och minnen från Södertörnsbygden", finns ett kapitel, "Om nedsänkta skatter". Skatten i Tjursjön är dock inte omnämnd här.

Pettersson antecknar i två fall, Grindsjön och Horsfjärden, att skatterna enligt folktraditionen skulle ha sänkts i samband med rysshärjningarna 1719.

Tjursjön ligger bara några kilometer från Sandemars slott som visserligen skonades av ryssarna. Enligt en av flera traditioner skulle detta ha berott på att den ryske officer som ledde landstigningen var släkt med familjen på Sandemar och därför på ett bord i slottet lämnat meddelandet: "*Hade jag ej dig känt, så hade jag dig bränt*". Traditionens värde är tvivelaktigt.

Liknande berättelser är kända från andra platser (se Harry Runqvist, Österhaninge Socken, sid 25).

Rysskräcken torde dock ha varit stor och det är väl inte otänkbart att ett rykte kan ha spridit sig att herrskapet på godset skulle ha sänkt en del dyrbarheter i sjön. Sägner om Tjursjön kan kanske därför ha samma bakgrund som sägnerna om Grindsjön och Horsfjärden.

Pettersson berättar vidare: "*De som voro lyckliga att äga ett par tvillingoxar, kunde med dem uträtta märkliga ting*" och skildrar sedan en händelse med den stora kyrkklockan i Sorunda. Denna hade tagits av ryssarna men tolv par oxar kunde inte få den tunga klockan uppför en brant backe norrom Fällnäs, varför den lämnades kvar av ryssarna. En bonde som bevittnat händelsen hämtade sina tvillingoxar som med

lätthet drog den stora klockan tillbaka till kyrkan. Pettersson antyder att backen vid Fällnäs sedan fått heta Oxebacken.

Även i sägnen om Tjursjön förekommer ju tvillingoxar. Var det en vanlig uppfattning i folktron att just tvillingoxar hade en magisk kraft?

Kanske någon av Fragments läsare som vet mera om sägner än undertecknad kan låta höra av sig.

Vidare frågar man sig: har sjönamnet sitt upphov i sägnen eller alluderar sägnen på ortnamnet ?

Även om du inte tänker söka efter skatten så är den vildmarksbetonade Tjursjön värt ett besök. Som vägvisare rekommenderas Hellas orienteringskarta nr 13, Södra Tyrestaområdet eller kommunens fritidskarta.

Observera härvid att vägen, Mörbyvägen, från Dalarövägen upp till sjön inte är allmän. Ställ därför bilen på parkeringsplatsen vid Karlslunds marina. Därifrån har du en 2 km skön och förmodligen välbehövlig promenad upp till sjön. Om du åker buss så tag linje 839 från Handens station och stig av vid Ösby Bro, i närheten av Mörbyvägen.

På vägen upp till sjön passerar man nära intill det gamla båtsmanstorpet Trumpa eller Mörbergstorp. Gör en avstickare men respektera allemansrättens regel om skydd för enskild tomt.

Trevlig utflykt!

Denna artikel är tidigare publicerad
i Gillets medlemsblad
Fragment (2/1984)

BT No 13, Mörbergstorp
eller Trumpa

